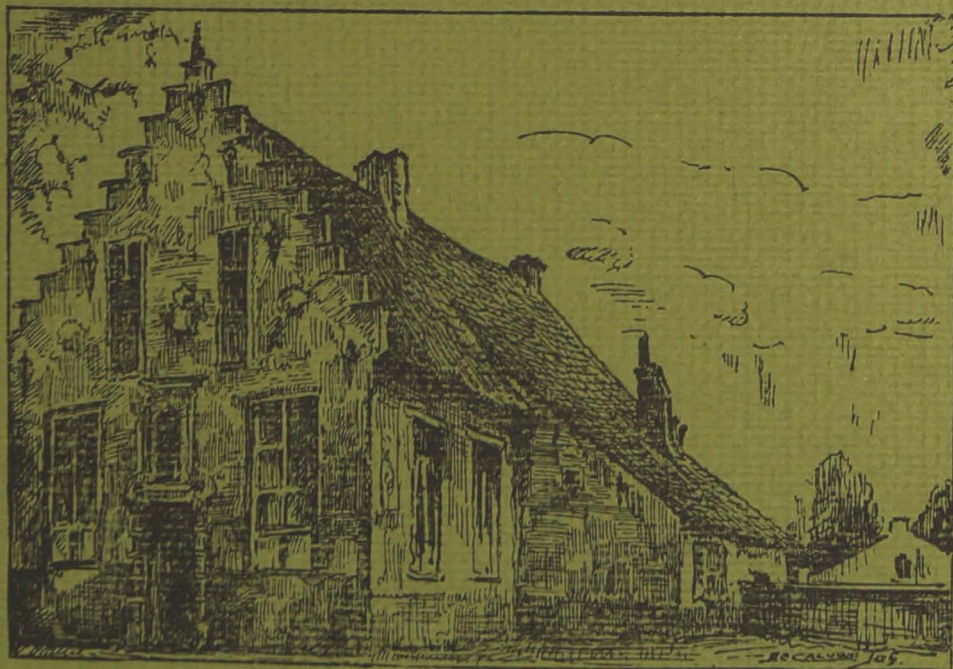

WACHTEBEKE

1

HEEMKUNDIGE KRING

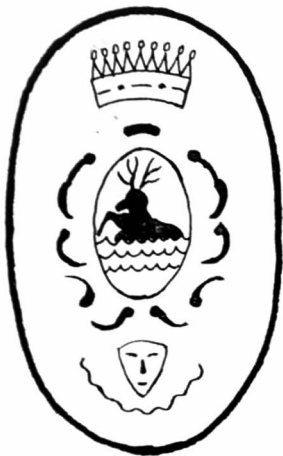
« OUD-WACHTEBEKE »

KERMISZONDAG 25 JUNI 1972

HET GEMEENTEWAPEN VAN WACHTEBEKE

door L.P. VANBLAERE

WABEKE

fig. 1

of

Volgens beschrijving van

(Z)WA(AN)BEKE ?

WAARBEKE : MINOVE

WACHTEBEKE (WABEKE)

WAMBEEK : AALST

WANNEBECQ : ATH

ASSENEDE AMBACHT

fig. 2

WACHTEBEKE (22.3.1816)
WACHT : BEKE :

fig. 3

fig. 4

HUIDIG WAPEN

fig. 5

OUDE GEMEENTEZEGEL
(DE LAENDER G)

De nummers bij de tekening op de voorgaande bladzijde
verwijzen naar de tekst :

fig. 1 : blz. 6

fig. 2 : blz. 7

fig. 3 : blz. 7

fig. 4 : blz. 9 e.v.

fig. 5 : blz. 6

1. Het wapenschild.

Het ontstaan van de Heraldiek (= blaoen- of wapenschildkennis) ligt in de Middeleeuwen. Toen was het wapenschild een herkenningmiddel op de slagvelden : het werd aangebracht op de schilden, vaandels, zadeldekens, enz. Het was een persoonlijk kenmerk van geslachten en tevens erfelijk. Het belang ervan verminderde met het invoeren van de vuurwapens, toch bleef het in gebruik in de toernooien tot de Renaissance-periode. Het wapenschild was niet alleen bestemd voor geslachten, maar steden, provinciën, landen, ambachten enz. droegen meestal ook zo'n kenmerk. Naast zijn oorlogsdoeleinde was het wapen van groot administratief belang, meestal onder vorm van wapenzegels (stempels, en dergelijke, in warme was gedrukt) wat het voornaamste gebruik bleef tot de Franse revolutie.

Na een dood punt te hebben bereikt gedurende de Franse republiek, herleefde, onder het 1ste Empire, de wapenkunde even, toen de officieren en andere waardigheidsbekleders, afkomstig uit „het gemene volk”, er terug veel belang in stelden. Na het Franse tijdperk werd Willem I Souverein van België. Een besluit, door hem uitgevaardigd in 1814, verplichtte onze gemeente hun wapen te bepalen en te laten erkennen. Wachtebeke gaf hieraan gehoor. Zonder resultaat echter. Eén van de vereisten was dat de gemeente onder het „Ancien Régime” reeds een wapen had gevoerd. Bij de keuze gold bovendien als algemene regel, dat er voorrang zou worden verleend aan het wapen van de familie die het gebied als feodaal of allodiaal goed in haar bezit had gehad.

Na 1816 werden de erkende gemeentewapens door Willem I bekrachtigd, waarna het hoofdstuk Heraldiek werd afgesloten tot na de 2de wereldoorlog. Dan pas kon Wachtebeke de procedure tot het bekomen van een specifiek wapenschild, opnieuw in gang zetten.

Het is verkeerd te veronderstellen dat het voeren van een wapen alleen voorbehouden is aan bevoorrechte families. Gelijk wie mag een eigen wapenschild vervaardigen (rekening houdend met de bepaalde regels van de Heraldiek), en het dragen na toestemming van de Hoge Raad van Adel, die naast een controle over de technische uitvoering ook belast was met een nazicht over het eventueel bestaan van een identiek schild. In dit geval, wordt de aanvraag geweigerd.

2. Chronologische geschiedenis tot het verkrijgen van het wapenschild.

De smeulende gedachte tot het bekomen van een wapenschild vatte vuur met de komst van een schrijven uit Breda (NL), daterende van 14.04.1946. Voornoemd schrijven kwam van Mr. J. Wabeke,

Majoor van het Koninklijk Nederlandse Leger :

« ... Een nicht van mij, wonende in Transvaal (Afrika), heeft medegedeeld dat zij in het bezit is van het familiewapen dat zou toebehoren aan de familie Wabeke. Een broer van mijn vader is omstreeks 1885 uit Zeeland vertrokken naar Transvaal; genoemde nicht is één der kinderen van mijn oom. Het wapen stelt voor een Zwaan. Beweerd wordt dat het wapen zou overeenkomen met het wapen van de gemeente Wachtebeke in België. Ik zal het buitengewoon op prijs stellen indien u zo vriendelijk zoudt willen zijn mij te willen doen zenden een afdruk van uw gemeentewapen indien de mogelijkheid bestaat, dat de bewering juist is... »

Wachtebeke liet hem weten dat ze geen specifiek wapen had — men gebruikte toen een Vlaamse leeuw op een be kroond schild — en uit belangstelling vroeg men een kopie van het bovenvernoemde schild. De tekening van het wapen, in bezit van Boudewijn Wabeke J., leek meer op een hert dan op bovenvermelde zwaan, welke totaal onbekend was te Wachtebeke (zie fig. 1).

Gestimuleerd door een uitgave van het Gemeentekrediet van België werd in 1952 door de gemeentesecretaris volgende vraag gesteld :

« ... In uw driemaandelijks tijdschrift verschijnen regelmatig een aantal gemeentelijke wapens. Tot op heden vonden wij hierin geen wapen van de gemeente Wachtebeke. Wij weten evenmin of onze gemeente een officieel wapen bezit en zouden desaan gaande graag ingelicht zijn. Wij veroorloven ons dan ook, Mijnheer, U te vragen of het U niet mogelijk is ons nopens deze aangelegenheid in te lichten en desgevallend ons de aard van het wapen te laten kennen... »

Enkele dagen later kwam volgend antwoord :

« Wij hebben de eer U mede te delen dat er geen koninklijk besluit bestaat waarbij aan de gemeente Wachtebeke officieel wapens worden toegekend. Voor zover wij weten, bestaat er geen oud gemeentezegel van uw gemeente. In elk geval vinden wij er geen spoor van in gespecialiseerde werken betreffende de heraldiek. Wij kunnen U echter mededelen dat Willem van Steenlant*, Heer van Wachtebeke, in 1302 van Gewijde van Dampierre, Graaf van Vlaanderen, een diploma ontvangen heeft dat hem het recht toekende, aan hem en aan zijn afstammelingen, de wapens te dragen van Kortrijk. Dit diploma werd hem toegekend als beloning voor zijn heldhaftige houding in de Gulden Sporen Slag. Deze wapens, die zijn van zilver met keper van keel* en met getande boord,

* Steenlant : verdronken parochie van Assenede Ambacht

* keel : rood

zouden volgens onze mening kunnen aangevraagd worden, vermits uw gemeente van de familie „van Steenlant” afhing. »

Het was vanzelfsprekend dat Wachtebeke, ondanks de „Hoge Feiten” van één van zijn Heren, niet zo maar het wapen van Kortrijk mocht beginnen dragen; radeloos besloot het gemeentebestuur zich te wenden tot de „Hoge Raad van Adel” te 's Gravenhage (brief van 14.09.1953) :

« ..Door een Majoor van het Koninklijk Nederlands Leger werd ons destijds medegedeeld dat er een wapen zou bestaan van de gemeente Wachtebeke in België. Naar blijkt uit zijn schrijven zou dit wapen een zwaan voorstellen. Dit wapen moet vermoedelijk dateren uit de periode 1790-1830 (?) en wij veronderstellen dat dit stuk bij uw diensten bewaard wordt. Verscheidene opzoekingen om tot de ontdekking van bedoeld stuk te leiden bleven tot hiertoe vruchteloos. Wij veroorloven ons derhalve, Mijnheer, U te vragen of U de nodige opzoekingen zoudt willen doen om tot de gebeurlijke ontdekking van dit wapen te leiden... »

Op 17.10.1953 gaf de « Hoge Raad van Adel » volgend antwoord :

« ... blijken een, in de archieven van de Hoge Raad van Adel ingesteld onderzoek, is daarin omtrent het door U beschreven gemeentewapen niets gevonden. Daarentegen is in bedoelde archieven wel aangetroffen het originele verzoek d.d. 22.03.1816 van uw toenmalige gemeenteraad tot het verlenen en registreren van het daarin omschreven wapen, volgens de daarbij gevoegde wapenafbeelding. Voor zover nagegaan is kunnen worden, is dit verzoek nimmer behandeld. Van bedoeld verzoek en wapentekening doe ik U inliggend een fotocopie, respectievelijk een schets toekomen, zulks in verwachting dat deze documenten U zullen interesseren... »

Hier volgt de vertaling van dit verzoek dat origineel in het Frans geschreven was :

Op 22 maart 1816 buitengewone vergadering van de gemeenteraad van Wachtebeke. Aanwezigen : J. De Buysscher, L. van Pottelberghe, P. Fermont, D. Baecke, L. Marquenie, J. van Pottelberghe, J.F. van Brussel en J. Fermont burgemeester en president.

De burgemeester opent de zitting en leest de omzendbrief van Mr. de Staatsraadgever, Gouverneur van deze provincie, betreffende het aanvragen, verkrijgen en veranderen van wapenschilden door de gemeenten (zie overzicht Heraldiek).

« ... Aangezien deze gemeente altijd, vóór de Franse invasie in deze provincie, deel heeft gemaakt van de Heerlijkheid, genoemd « Ambagt van Assenede », dat de genoemde Heerlijkheid eigen wapenschild had (fig. 2) en dat de parochiën

ervan afhankelijk er geen hadden, wegens het feit dat de Magistraten van die Heerlijkheid samengesteld waren uit Burgemeesters en Schepenen genomen van iedere gemeente; Dat nu onze gemeente, de administratieven gescheiden van de voornoemde Heerlijkheid, specifiek geworden is; is het dus nodig dat zo eigen wapens zou nemen waarmee de administratieve akten zouden worden verzegeld. We zijn van plan te nemen voor wapenschild : van azuur* met twee hellebaarden van goud, schuinkruiselings geplaatst, met een rivier van zilver er over heen, met een schildhoofd van goud met een uitkomende leeuw van Sabel*, gebekt en gepoot van keel in het eerste kwartier*.

Belast de Burgemeester de tekening ervan te laten maken en samen met dit verslag aan de Heer Gouverneur van deze provincie te sturen, die verzocht wordt de toestemming en registratie ervan door zijne Majesteit de Koning der Nederlanden te vragen. »

Ten gevolge van deze gekregen inlichtingen, besloot de gemeenteraad op zijn openbare zitting van 23.11.1953 deze aanvraag voor haar rekening te nemen :

« ... overwegende dat dit ontwerp van Wapen, geschiedkundig, de rechterlijke en bestuurlijke indeling van de gemeente Wachtebeke, bij het Ambacht Assenede schijnt weer te geven.

Besluit : Aan de Koning te vragen om gemachtigd te worden het hierbij beschreven en getekend wapen als gemeentelijk wapen te mogen gebruiken om er alle bestuurlijke stukken mede te zegelen... »

Een copie van deze beraadslaging van deze zitting werd opgestuurd aan de Gouverneur :

« ... Houdende aanvraag om machtiging tot het gebruik van een gemeentelijk Wapen, waarvan model eveneens hierbij... »

De gemeenteraad moest wachten tot 09.08.1954 om een antwoord te krijgen :

« ... de Raad van Adel in zijn jongste vergadering het verzoek onderzocht heeft...

De Raad is van mening dat aan dit verzoek, aldus geformuleerd, geen gunstig gevolg kan worden gegeven. Hij heeft namelijk vastgesteld dat uw gemeente onder het Ancien Régime tot het Ambacht van Assenede behoorde en dat de akten met betrekking tot Wachtebeke door de Schepenen van voornoemd Ambacht werden opgemaakt en verzegeld. De

* azuur : blauw

* Sabel : zwart

* eerste kwartier : boven links

Raad van Adel heeft derhalve de mening uitgedrukt dat uw gemeente, omwille van de voorrang van de erkenning op de vergunning, haar vraag zou dienen om te zetten in een verzoek om erkenning van het wapen van het ambacht Assenede wat is : „van goud met een leeuw van sabel, gewapend en getongd van keel houdend in de rechterpoot een dubbele adelaar van sabel, gebekt en gepoot van keel” (fig. 2).

Ten einde het wapen dat aan uw gemeente dient toegekend te onderscheiden van dat van andere gemeenten die destijds onder het Ambacht van Assenede hoorden, zou het blazoen dienen gehouden te worden door een patroonshelige van de parochie. De Heer Minister sluit zich aan bij het door de Raad van Adel uitgebracht advies.

Gelieve, Mijne Heren, deze aangelegenheid aan de beoordeling van de gemeenteraad te onderwerpen en mij dubbel afschrift te laten geworden van de terzake genomen beslissingen... »

De beslissingen genomen gedurende de openbare gemeenteraadzitting van 02.09.1954 luiden als volgt :

« ... Overwegende dat de Heilige Catharina de eerste Patroonheilige dezer parochie is...

Besluit : Aan de koning het eerbiedig verzoek te richten om erkenning van het Gemeentewapen, van een wapen als volgt : „van goud met een leeuw van sabel, genageld en getongd van keel, houdende met de rechterpoot een dubbele adelaar van sabel, gebekt en gepoot van keel, dit alles op de rechterhand gedragen (nota : moest gehouden zijn) door de beeltenis van de H. Catharina, patroonheilige der parochie Wachtebeke.”

Afschrift van deze beraadslaging, in dubbel, zal aan de heer Gouverneur van O.-VI. worden overgemaakt voor goedkeuring (voldaan op 21.09.1954). »

Een paar maanden later ontving de gemeente de volgende brief van de Dienst van Adel van het Ministerie van Buitenlandse Zaken :

« ... Ten einde mij toe te laten een definitief besluit te nemen aangaande het door U ingediende verzoek tot het bekomen van een erkenning van wapen, heb ik de eer U te verzoeken mij wel te willen mededelen welke St. Catharina eigenlijk de beschermheilige van de parochie is; wordt hier bedoeld Ste Catharina van Alexandrië, van Bologna, van Genua of van Siëna... ? »

Eindelijk kwam een gunstig advies van de Gouverneur van de Provincie (13.01.1955) :

« ... De Raad van Adel heeft vastgesteld dat uw gemeente be-
wezen heeft dat onder het „Ancien Régime” haar schepenen

in het openbaar gebruik maakten van het aangevraagde wapen. Derhalve is hij van mening dat er aan uw verzoek een gunstig gevolg kan gegeven worden. De Heer Minister sluit zich bij deze mening aan. Het wapen dat aan uw gemeente zou dienen toegekend zou moeten beschreven worden als volgt : van goud met leeuw van sabel, gewapend en getongd van keel, houdend in de rechterpoot een dubbele adelaar van sabel, gebekt en gepoot van keel, het schild geplaatst voor Sint-Catharina van Alexandrië staande, met nimbus, steunend met de rechterhand op een rad en houdend in de linkerhand een palm, alles van zilver. Op de begroting van het departement is geen enkel krediet uitgetrokken ter bestrijding der kosten van het tekenen, schilderen en calligrafieren van de aan Zijne Majesteit de Koning ter ondertekening voor te leggen besluit en diploma. Indien gij dus de erkenning van bedoeld wapen wenst te bekomen, moet de uitvoering van dit werk door een kunstenaar naar eigen keuze, op uw kosten geschieden... »

Hier volat een uittreksel uit de notulen van de Gemeenteraad; Openbare zitting van 23.02.1955 :

« De Gemeenteraad,

Gezien... dat wenselijk voorkomt dit wapenschild aan te nemen...

Besluit : Het wapenschild zoals beschreven (brief van 13.01.1955) wordt als gemeentelijk wapenschild aangenomen. De kosten zullen door ons gemeentebestuur worden gedragen. Het College van Burg. en Schep. wordt, na ontvangst van de nodige bescheiden en onderrichtingen, gelast met de uitvoering van dit besluit... »

Eindelijk stuurde de minister de goedgekeurde documenten op (brief van 11.06.1956) :

« Ik heb de eer U het diploma te laten worden gedateerd 28.05.1956...

Indien uw bestuur het inzicht heeft om naar dat wapen een zegel te gebruiken, moeten overeenkomstig het Koninklijk Besluit van 06.02.1837 op de afsnede van dit zegel de woorden „Gemeentebestuur van Wachtebeke Oost-Vlaanderen” voorkomen.

De door U voorgestelde tekening van dit zegel dient me overgemaakt te worden ten einde ze te kunnen voorleggen aan de Raad van Adel die zal nagaan of het ontwerp aan de beschrijving van het wapen beantwoordt. Het zegel mag slechts vervaardigd worden na goedkeuring van dit ontwerp door genoemde Raad van Adel... »

Copie van het diploma hangende in het Cabinet van de Burge-
meester te Wachtebeke :

« Ministerie van Binnenlandse Zaken,
Boudewijn, koning der Belgen,
Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, heil.

De gemeenteraad van Wachtebeke, provincie Oost-Vlaandere-
ren, hebbende bij beraadslaging van 23 februari 1955, de wens
uitgedrukt gemachtigd te worden gebruik te maken van het
wapen dat vroeger in het bezit dezer gemeente was;

Overwegende dat uit geloofwaardige oorkonden blijkt dat de
Schepenen van Wachtebeke vóór 1795, regelmatig gebruik
hebben gemaakt van een bijzonder wapen;

Gezien de koninklijke besluiten van 6 februari 1837 en van
14 februari 1913, tot regeling van de vorm der gemeente-
zegels;

Op verslag van onze Minister van Binnenlandse Zaken;

Op eensluidend advies van onze Raad van Adel, hebben wij
gemachtigd en machtigen wij bij deze opene brieven, de ge-
meente Wachtebeke gebruik te maken van dit wapen zoals het
hier beschreven en afgebeeld is :

„ van goud met leeuw van sabel, gewapend en getongd van
keel, houdend in de rechterpoot een dubbele adelaar van
sabel, gebekt en gepoot van keel, het schild geplaatst
voor een Sint-Catharina van Alexandrië staande, met
nimbus, steunend met de rechterhand op een rad en hou-
dend in de linkerhand een palm; alles van zilver”

Onze Minister van Binnenlandse Zaken en onze Minister van
Buitenlandse Zaken zijn elk op zijn gebied, belast met de uit-
voering van deze brieven, welke in het staatsblad zullen opge-
nomen worden.

Gegeven te Brussel de 28 mei 1956.

getek. : Boudewijn

Van Koningswege,

De Minister van Buitenlandse Zaken : getek. P.H. SPAAK. »

De Minister van Binnenlandse Zaken : getek. VERMEYLEN

Het eerste ontwerp, gemaakt door « Die Keure » te Brugge,
werd opgestuurd naar het ministerie op 04.09.1956; en men moest
nog wachten tot 02.08.1958 om het nieuw wapen te kunnen gebrui-
ken.

3. Samenstelling van het wapen van Wachtebeke.

Zoals reeds vermeld, bestaat het wapenschild van onze gemeente uit twee delen :

- A. het schild van Assenede;
- B. de Heilige Catharina met rad en palm.

A. HET SCHILD VAN ASSENEDE.

De Vier Ambachten waren oorspronkelijk alluviale eilanden in de Honte (Westerschelde). Graaf Boudewijn IV, met-de-baard kreeg ze in 1012 in leen van de Duitse Keizer Hendrik II. Ze vormden een feodaal-staatskundig geheel, omvattend : de Ambachten Boekhoute, Hulst, Axel en Assenede.

Van zijn kant telde het Ambacht Assenede oorspronkelijk de volgende parochies : Assenede (met Zelzate), Ertvelde, Kluizen, St.-Kruis-Winkel en WACHTEBEKE. Op het tegenwoordig Nederlands gebied lagen nog Hertinge, Hugersluus, Moerkerke, Nieuwerkerke, Peerboom, Steenlant, Willemskerke en Vroendijke (deze laatste verdwenen echter door overstromingen).

Na eerst te hebben afgehangen van de kasselrij van de Oudburg (Gent), werden de Vier Ambachten circa 1242 een afzonderlijk baljuwschap onder controle van de baljuws van Gent. Ze kregen recht en vrijheid (Keure) van graaf Filips van den Elzas (1168-1191) die werden bevestigd door gravin Johanna van Constantinopel en de Vlaamse graaf Thomas van Savoye (haar tweede man in 1237).

Ieder Ambacht bezat een schepensbank met volledige rechtsbevoegdheid (Vierschare).

Assenede was toen de meest uitgebreide parochie van haar Ambacht, omvattend de tegenwoordige gemeenten Assenede, Zelzate en een deel van het Sas van Gent. Het was de hoofdplaats van het Ambacht, waar de rechterlijke en bestuurlijke zaken der inwoners twee maal per week behandeld werden. Voor de Wachtebeekse schepenen, die de zittingen moesten bijwonen, was het een gevaarlijke reis. Om dit te vermijden gaf Filip II op 14.07.1579 de toestemming tot het oprichten van een Vierschare te Wachtebeke, bevoegd voor deze gemeente en voor St.-Kruis-Winkel.

Daarmee kreeg Wachtebeke de rang van tweede plaats van het Ambacht en nam veel toe in belangrijkheid. Het was volgens Sanderus « daar dat de aanzienlijkste ingezetenen van Assenede Ambacht verblijf hielden ».

Gedurende het « Ancien Régime » was het dus normaal dat onze parochie het schild van zijn hoofdplaats gebruikte om zijn administratieve en wettelijke stukken te zegelen, en dat ze geen bijzonder wapen had.

Volgens De Potter en Broeckaert (1871) : « Assenede had van ouds een eigen wapen : een Vlaamse leeuw, met bijvoeging in de linker bovenhoek van 't schild, de dubbele keizerlijke arend, ten bewijze dat de streek eertijds aan de Duitsers heeft toebehoord ».

Men kan een schoon voorbeeld van een keizerlijke arend vinden als men de oude grenspaal naast de Vierschare bekijkt.

B. DE HEILIGE CATHARINA MET RAD EN PALM

Men kent niet minder dan zeven verschillende Heilige Catharina's :

- Catharina van Alexandrië;
- Catharina van Bologna;
- Catharina van Genua;
- Catharina van Labouré;
- Catharina van Ricci;
- Catharina van Sienna;
- Catharina van Zweden.

De patrones van Wachtebeke, is de Heilige Catharina van Alexandrië (martelares rond 307). Ze was een koningsdochter die te Alexandrië (Egypte) in het begin der vierde eeuw zou geleefd hebben en was één der meest vereerde heiligen zowel in de Oosterse als in de Westerse Kerk.

Om zich een beeld te kunnen vormen van haar persoonlijkheid hebben wij uit het boek « Cristelycke bemerkingen voor alle dagen van 't jaer », dat verscheen te Gent in 1716, volgende tekst gehaald :

« De Heylige Catharina is een suyver Maget, een wyse Dochter, en eene Martelaeresse van Jesus Christus. Haeren Maegdom heeft de passien overwonnen van eenen tyran; haer wysheyt alle de redencavelingen der Philosophen, haer Martelie de vreetheyt van de beulen.

Catharina was van Coninklyken bloede, sy was jonck en schoon, sy konde naer groote houwelyken staen. Sy heeft selfs versocht geweest van den meesten Keyzer des weirelts, die haer den keus gedaen heeft, of van een rat of van eenen throon; of van een croon of van een sabel; of van eenen scepter of van ketenen; of van de dood of van het leven.

Sy heeft de beloften en de dreygementen van den tyran veracht. Sy is stantvastig gebleven in het Geloove, en in haer voornemen van de maegdelyke suyverheyt te onderhouden, en sy heeft de aerdsche croonen onder de voet getreden, om die van den Hemel te verdienen. Wat eenen strydt ! Wat eenen victorie !...

Catharina was geleert, en sy heeft haer geleertheit niet gebruikt om in de weirelt bemint te zijn, maer om de dwaelingen te wederleggen van de afgodisten; en om aen Godt zielen te winnen. Sy heeft de huysvrouwe bekeert van eenen Keyser (Faustine), en sy heeft van een huysdensch Keyserinne eene martelaeresse gemaekt van Jezus Christus. Sy heeft den Capiteyn gewonnen van de wacht die haer bewaerde, die ook de martelie onderstaen heeft. Sy heeft gedisputeert tegen vijftig Philosophen, die de gauwste, de welsprekendste, de scherp-sinniste en de schalkste waren van alle die in geheel het Roomsche Keyserryk te vinden waren. Sy heeft hun wetenschap en scherpsinnigheyt overwonnen door de kracht van haer verstant, sy heeft se uyt de dwaeling getrokken, daer sy waren, en hun verlicht met het licht van het Geloove. Maer het gene haer eere brengt tot het opperste dat is, dat sy van hooveirdige Philosophen ootmoedige discipelen gemaekt heeft van het Cruys, en hun alle de Croone besorgt heeft van de martelie; de welke sy gewonnen hebben door de geweldige doot die sy onderstaen hebben.

De H. Catharina was een teere en jeudige Prinsesse. Sy was een mirakel van wysheyt en van schoonheyt, die om het Geloove in alle manieren is beproeft geweest, en die meester geweest is over alle de pijnen, die men haer aengedaen heeft. Sy moest in den Persoon van de Keyser Maximinus II, twee vijanden bestrijden : te weeten eenen vleyenden tyran en eenen vreedenden tyran; eenen tyran die op haer verliefte was, en eenen tyran die tegen haer vergramt was. Sy was te veel vervaart van de vervolginge van syne liefde, als van de vervolginge van synen toorn. De liefde stelde haer eenen Keyser voor die bevangen was, en sig wierp voor haere voeten met synen Schepter, met syne Croone, met synen Throon, met syne grootsigheyt, met syne schatten en met syne wellusten. De gramschap stelde haer de schrickelyke toerustinge voor van syne tormenten; zenuwen van ossen, daer men haer geheel het lichaam mede gong moorden; den kerker, daer men haer in gong setten; den honger, die men haer soude doen lyden, de ratten die beslagen waren met ysere scherpe haeken en scherpe schersen, daer men haer lichaam gong doen doorgaen, en den Sabel, met welken men haer het hoofd gong afhouden. Sy heeft de aenlokselen van de liefde veracht, en het geweld overwonnen van de tormenten. Aldus heeft Catharina door haer suyperheyt de passie overwonnen van eenen Keyser, de schalkheyt van de Philosophen door haer wetenschap, en de vreeheyt van de beylen, door haer stantvastigheyt. »

Haar lichaam, aldus de « Legenda Aurea » van de Middel-eeuwse Italiaanse predikheerbroeder J. de Voragie, werd door engelen overgebracht naar de berg Sinaï. Hier liet Justinianus i later het naar haar genoemde klooster bouwen.

De Heilige Catharina is de patrones van de meisjes en van de studenten.

Volgens een oud kerkelijk gebruik, waren de ongehuwde meisjes van 25 tot 35 jaar, aangewezen om het kapsel van de heilige op haar feestdag (25 nov.) te versieren.

Het is niet uitgesloten dat de H. Catharina- of Kathelijnegilde die reeds in de XIVde eeuw te Wachtebeke bestond, een bond was van ongehuwde meisjes en dat de ommegang ter ere van de heilige uitgroeide tot een ware parade der maagden van de parochie (cfr. het huidige « Bal des Catherinettes » te Brussel).

4. De Heilige Catharina in de parochie.

Tot het midden der XVIde eeuw telden de Zeventien Provinciën slechts vier bisdommen : Doornik, Terwaan, Kamerijk en Utrecht (nu patrones ervan H. Catharina). Wachtebeke was toen afhankelijk van Utrecht (aartsdekenij van de Dom, dekenij der Vier Ambachten). In 1559 werden grondige wijzigingen in de kerkelijke organisatie der Nederlanden ingevoerd en onze parochie viel onder de bevoegdheid van het nieuw opgerichte bisdom Gent (1565).

De kerk van Wachtebeke werd gedurende een lange termijn toegewijd aan het Heilig Kruis (zie beschrijving door De Castillon daterende van het begin van de XVIIIde eeuw). In 1870 vermelden De Potter en Broeckaert dat de Gothische kerk, toegewijd aan de H. Catharina, dateert uit de tweede helft van de XVde eeuw.

In een oorkonde over de « Tienden van het jaar 1353 » wordt van de H. Catharina-omwegang volgenderwijze melding gemaakt : « ... eene berghe, lancx daer men pleicht te predekene metten processen... ». De berg waarvan hier sprake is lag niet ver van de zogenoemde « Hoogen Akker ».

De grote deur van de kerk, daterend van 1693, is op de middestijl besneden met twee beelden van de H. Catharina en engelfiguren.

In de doopkapel is het vierde altaar van de kerk ter ere van de patrones opgericht.

Rechtover de predikstoel vindt men nog een ander beeld van die Heilige.

Melden wij hier nog dat er in 1588, omtrent de Groenstraat op Walderdonk, een kapel van de H. Kathelijne stond en dat de feestdag van deze heilige van ouds plechtig gevierd werd in het dorp. In het rijksarchief te Gent berusten rekeningen van 1761 tot 1763 betreffende die kapel.

Men vindt nog verschillende vermeldingen van onze patrones verspreid in ons dorp, o.a. :

- in een nis boven de ingangdeur van de Vierschare staat er een beeld van de H. Catharina. Vermelding ervan vinden wij in 1870 (De Potter en Broeckaert). Op een schilderij, aanwezig in het gemeentehuis, is het merkwaardig dat de voornoemde nis leeg was.
- van ouds is er een H. Catharina-straat die loopt vanaf de Langelede tot aan de Statiestraat.
- over de Langelede vindt men ook de Catharina-brug.
- er mag hierbij ook vermeld worden dat er te Wachtebeke een H. Catharina-melkerij bestaat.

5. De verschillende verbeeldingen van de H. Catharina en de betekenis van haar attributen.

Als men goed de verschillende H. Catharina-beelden van Wachtebeke bekijkt (kerk en dorp), kan men vaststellen dat ze allemaal verschillen.

De attributen van de Heilige worden verklaard door de lotgevallen van onze patrones zoals in de legende werd verteld :

haar kroon : zij was van koninklijke bloede;

haar nimbus : zij was een Heilige;

de palm : symbolische herinnering van haar overwinning in een dispuut met 50 heidense wijsgeren;

het wiel met scherpe punten en haken : symbool van haar marteldood; ze werd veroordeeld om gefolterd te worden met zo'n tuig;

het zwaard : ze werd onthoofd na een mislukte poging tot foltering op boven vernoemd rad (in feite minder belangrijk).

De voorstelling van de H. Catharina die gekozen werd om op het gemeentewapen te verschijnen draagt een nimbus en houdt in haar linkerhand een palm; haar rechterhand rust op een staand wiel. Het werd zo vastgesteld door de Raad van Adel en komt niet overeen met reeds bestaande voorstellingen.

Het schilderij van J. Paelinck
boven het hoofdaltaar in de parochiekerk te Wachtebeke.

Het beeld van de H. Catharina
in de doopkapel.

Het beeld van de H. Catharina
tegenover de predikstoel.